

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIN INTERNET. ROLUL PROFESORULUI

1. Introducere

Învățământul prin internet este, la ora actuală, adoptat destul de frecvent, ca un moment complementar celui tradițional (din clasă), în multe discipline din sfera umanistă (de ex., istorie, geografie, biologie, științe juridice etc.), dar este mult mai frecvent practicat în cadrul medicinei și al politehnicii. În cadrul predării limbilor străine acest model pedagogic modern se află încă în fază incipientă (Ditvall 2006b, 2008).

Conceptul-*pionier* *Limba română on-line* pe care-l propunem¹ certifică posibilitatea predării unei limbi străine în totalitate prin internet, pentru întreg programul de studii, fără cursuri în clasă. Rezultatele obținute se dovedesc pozitive nu numai din punct de vedere didactico-pedagogic, ci și din cel financiar (Ditvall 2001, 2004).

În acest articol vom releva câteva reflecții referitoare la învățământul *electronic*, virtual și la rolul profesorului în cadrul acestui nou tip de învățământ.

2. Programul universitar de *Studii românești*

2.1. Studiile tradiționale

Interesul pentru *limba română* în Suedia a existat de mai mult de o jumătate de secol, începând cu romanistul și românistul cunoscut Alf Lombard (1902–1996), prin îndelungatele sale studii și seminarii despre lingvistica românească.

Numai spre sfârșitul anilor '80 *limba română* a început să fie predată în clasă. Cursurile puteau fi urmate tot la doi, trei ani. Se putea studia numai nivelul de începători. Numărul studenților era foarte scăzut – 3–5 studenți, dintre care numai 25–50% terminau cursul.

2.2. Studiile prin internet

Pe la mijlocul anilor '90, Universitatea din Lund a demarat diferite proiecte în vederea dezvoltării și îmbunătățirii sistemului educațional, prin intermediul unei tehnici moderne – idee inspirată după *modelul american*, și anume *învățământul prin internet!*

¹ Persoana întâi plural (exprimată sau inclusă) înseamnă, în articolul de față, autoarea.

În timp foarte scurt, un număr mare de institute au început diferite proiecte de cercetare pentru a dezvolta unele momente din programul lor de predare, adoptând modelul on-line. S-a înregistrat un mare succes!

Din nefericire însă, niciun institut de limbă străină nu „și-a deschis ochii” spre acest model – cu toate că ni se prezentau, regulat, rezultate pozitive obținute prin acest tip de proiect. Cinci ani s-au scurs și ... nimic.

Numărul extrem de restrâns de studenți înscriși la secția de *Studii românești* nu putea asigura un buget sigur – secția era amenințată cu desființarea... Așadar, singura secție la o universitate din Scandinavia unde se putea studia limba română era pe cale de dispariție (așa cum s-a întâmplat cu alte secții de limbi străine „cu bază slăbită”, din Suedia sau din alte părți ale Scandinaviei).

Ne-am pus atunci întrebarea dacă o *modernizare* a procesului de învățământ nu ar fi un act salvator. Așa am demarat un proiect de cercetare numit *Limba română on-line*, adoptând ideea inovatoare a *învățământului prin internet*. Țelul acestui proiect a fost de a salva secția de *Studii românești* de la Universitatea din Lund de la desființare. Ideea de la care am plecat a fost următoarea: *predarea prin internet ar trebui să acopere o suprafață geografică mult mai largă și să asigure o mai mare flexibilitate, excluzând, printre altele, factori ca timp și loc; toate acestea ar trebui să ofere posibilitatea creșterii numărului de studenți și, prin urmare, a bugetului Secției.*

În ianuarie 1999 primul nivel (i.e. cursul de începători) se predă în totalitate prin internet, incluzând întreg aparatul didactic și cel administrativ – totul on-line.

Numărul studenților înscriși s-a ridicat dintr-odată la circa 27 – studenții erau răspândiți în toată Suedia și în toată Danemarca. Circa 80% dintre aceștia și-au terminat cursul în același an, iar circa 10% urmau să-l termine anul următor. Aceste date statistice mărturiseau o *schimbare puternică – o schimbare pozitivă – , poate chiar o epocă nouă.*

3. Învățământul electronic vs învățământul în clasă?

Pentru a putea înțelege mai bine în ce constă învățarea unei limbi străine prin internet, vom compara modelul electronic cu cel tradițional, revelând câteva dintre rezultatele obținute în cadrul proiectului nostru – *studiile românești* on-line.

Vom prezenta viziunea ambelor părți în procesul de *învățare*: cea a profesorilor (*predarea*) și cea a studenților (*învățarea, achiziționarea*), comparând modelul electronic cu cel tradițional (din clasă).

Trebuie să notăm că la baza informațiilor de mai jos se află, alături de părerea profesorilor, evaluarea cursurilor de *Limba română* (la toate cele patru nivele) obținută de la studenți la sfârșitul fiecărui an universitar (pe un formular dat cuprinzând mai multe puncte-întrebări) – evaluare culeasă timp de 10 ani (din 1999 când am început acest proiect).

3.1. Opinia profesorului

3.1.1. Suprafața geografică

În cadrul cursurilor on-line se poate oare „ajunge” la un public pe o suprafață geografică mai întinsă?

Desigur! Cu ajutorul informaticii, a tehnicii prin internet, acoperim, cu certitudine, o suprafață geografică mult mai întinsă (decât la nivel de clasă). Trebuie notat că studenții noștri on-line nu sunt numai suedezi, ci și danezi și norvegieni, locuind în toată Scandinavia – incluzând și studenți de altă naționalitate (de ex. olandeză, germană, italiană, română etc.), cunoscători ai uneia dintre limbile scandinave – condiție *sine qua non*, întrucât limba de predare este suedeza.

Cum spuneam mai sus, secția de *Studii românești* din Lund și cea din Copenhaga reprezentau, înainte de 1999 (anul de start al proiectului nostru *Limba română on-line*), o unitate foarte mică, cu un număr extrem de redus de studenți. Numărul din ce în ce mai mic de studenți amenința secția, din ambele țări, să fie desființată.

Începând însă din 1999, studenții on-line sunt răspândiți pe o rază geografică foarte întinsă, din Suedia, Danemarca, Norvegia, Finlanda și alte țări din Europa (inclusiv România), până în SUA și în alte părți ale lumii².

3.1.2. Numărul de studenți

În cadrul cursurilor on-line se înscriu oare un număr mai mare de studenți?

Fără îndoială! Acest lucru este confirmat implicit de faptul că prin intermediul platformei de internet noi *acoperim* o rază geografică foarte întinsă. Mulțumită modelului electronic, studenții locuiesc *acasă*, în diferite părți din Scandinavia, Europa sau din lume, studiind *de la domiciliu*, adică nu trebuie să „se mute” la Lund sau la Copenhaga pentru a studia limba română. (Ditvall 2001).

Deja din primul an on-line, numărul studenților a crescut *simțitor*: de la circa 3 studenți (tot la doi sau trei ani) în cadrul cursurilor *în clasă*, numărul s-a ridicat direct la 27 studenți în cadrul cursurilor *on-line*. Din 1999 cursurile on-line au loc în fiecare an, și numărul studenților este mereu în creștere.

Astăzi – mulțumită profilului on-line – secția numără 100–130 de studenți, în fiecare an (inclusiv cei reînscriși pentru restanțe). Important de remarcat este faptul că secția oferă, azi, programul universitar în formă completă, în totalitate la nivel on-line (anume toate cele 4 nivele, de la începători până la master) – cursurile derulându-se în paralel, și echipa de profesori fiind formată numai dintr-un profesor plin și, eventual, un asistent cu câteva ore pe săptămână) –, o dovadă certă de eficacitate financiară! Secția ajunge astfel să fie prima dintre secțiile de limbi

² Doar câteva exemple: o studentă locuia pe insula La Réunion din Oceanul Indian, făcând, în paralel cu limba română, studii pe teren pentru lucrarea sa de Master în Politehnică; o altă studentă locuia în Tanzania, Africa, lucrând în cadrul Crucii Roșii; un student se afla într-o altă țară din Africa, fiind soldat în cadrul ONU și urmând cursul nostru, fără probleme, din *the bushes* (din junglă), având și de acolo acces la internet! etc.

străine de acest tip – modern, inovativ și extrem de eficace din punct de vedere financiar³ – din Scandinavia (și poate chiar din Europa de Nord).

3.1.3. Flexibilitate

Oare pentru ce se vorbește de o mare flexibilitate a cursurilor on-line?

Iată câteva explicații. Pe de o parte, nici profesorii și nici studenții nu depind de timp, de spațiu sau de felul cum are loc predarea/învățarea (Bradley 2005).

Pe de altă parte, programul de curs (inclusiv cel administrativ, i.e. formulare, scheme-orar etc.) este în totalitate on-line. Și profesorii, și studenții au acces, astfel, la materialul de curs în orice moment din zi și din noapte, de oriunde din lume.

Procesul de învățare este „dirijat” de un *orar* în care trebuie respectați anumiți termeni-limită, în rest totul are loc într-un cadru foarte flexibil. De pildă, printre alte aspecte, dacă studentul X dorește să studieze modulul nr. 3, iar studentul Y preferă să studieze modulul nr. 4 – în timp ce restul clasei studiază modulul nr. 1 –, acest lucru este posibil. Studentul – odată „logged in” în curs – are acces la întreg programul de curs. Filele de text și filele audio îl „dirijează” de-a lungul diferitelor conferințe, iar cheile îl ajută să-și corecteze exercițiile. *El* alege ce vrea să facă !

Fiecare modul se încheie cu un examen – termenul-limită este anunțat în *orar*. Dar, dacă studentul *pierde*, eventual, acest termen-limită, el are oricând posibilitatea de a-și da examenul în cursul semestrului (în cadrul unui orar lunar pentru restanțe); *el* decide *când* va da examen și *care* examen (dacă are mai multe restanțe).

Și procesul de comunicare se bucură de un cadru flexibil – i.e. întrebări, răspunsuri, comentarii, totul are loc în scris, independent de timp –, în cadrul unor forumuri speciale inițiate de noi. Comunicarea în scris, în forum, prezintă avantajul de a putea oferi oricui din clasă întrebările și răspunsurile puse în cadru unei perioade mai lungi (de ex. întreg semestrul), așadar studentul nu pierde nicio informație, indiferent când ar accesa forumul !

Pe de altă parte, am creat un forum pentru interactivitate directă, live, prin webcamă – la un moment stabilit (zi și oră fixă). În acest forum profesorul asigură studentului *feed-back live* (corectare-live) în exercițiile de pronunție, conversație sau dezbateri. Alți cercetători folosesc conceptul de interactivitate student – student (mai mulți studenți deodată), fără supravegherea profesorului (Braconi 2005) – mod pe care-l considerăm mai puțin eficace decât cel live.

Modelul de predare on-line îl „învață” pe student, pe lângă o limbă străină, să fie independent, să-și asigure o autodisciplină și să ia inițiativă (Ditvall 2004).

³ Trebuie să remarcăm faptul că predarea on-line scutește Institutul și de cheltuielile pentru săli de cursuri, săli-laboratoare, săli pentru examene, amfiteatru pentru conferințe etc. etc. (Ditvall 2006a).

3.2. Opinia studentului

3.2.1. Suprafața geografică – importantă sau nu?

Da, este foarte important de notat că programul on-line poate cuprinde o zonă geografică întinsă. 95–99% dintre studenții noștri nu locuiesc la Lund sau la Copenhaga (și în împrejurimi). O mare majoritate dintre studenți călătoresc foarte mult (în cadrul serviciului sau al altor studii), ori sunt stabiliți departe de cele două orașe universitare și chiar în străinătate.

Acești studenți au declarat că unica posibilitate de a urma cursurile de limbă română este modelul on-line, pe care-l apreciază nespuse de mult.

3.2.2. Flexibilitate sau nu?

Fără îndoială că programul de studii on-line implică o flexibilitate largă! „Cadrul” flexibil al acestui model de învățare este foarte apreciat de studenți, întrucât (printre altele) face posibilă combinarea cursului de limba română cu serviciul sau cu alte studii.

Pe de altă parte, caracterul flexibil oferă posibilitatea de a studia la un nivel interdisciplinar. Majoritatea studenților noștri studiază, de fapt, o disciplină de bază, de ex. științe politice, științe economice, alte limbi romanice, lingvistică etc., și aleg limba română ca disciplină secundară.

Flexibilitatea oferită în cadrul cursurilor bazate pe platforma internet influențează în mod pozitiv motivația de studiu a studentului (el termină studiile anului în curs și, mai mult decât atât, șansa este mare să continue la nivelele superioare).

Dar, în cazul cursurilor-campus (în clasă), a combina serviciul cu studiile – atunci când locuiești departe de centrul de studii – este aproape imposibil.

3.2.3. Acces la materialul de studiu

Când studentul pierde vreo lecție în cadrul studiilor-campus, din motive de boală, călătorii etc. –, își recuperează mai greu notițele, *în formă completă*, de la colegii de clasă.

În cadrul cursurilor on-line, studentul *nu pierde absolut nicio lecție sau conferință*. Așa cum am amintit mai sus, materialul de studii este publicat – în formă completă – pe platforma cursului, și anume *conferințele, lecțiile, exercițiile, cheile, „pronunția”, dezbaterile/discuțiile – totul se află la locul lui, pe platformă, când studentul revine la curs!*

Așadar, studentul are acces la materialul de studii încontinuu, poate repeta continuu, și primește *feed-back*, adică este corectat încontinuu pentru pronunție (prin audio-file) sau la exerciții (prin chei).

Acest tip de învățare este foarte apreciat de studenți și se pare că indică chiar o îmbunătățire a rezultatului înregistrat în achiziția limbii.

3.2.4. Viteza de studiu

Este cunoscut că studiile on-line implică viteza de studiu de jumătate de normă (50%). La nivel de campus studiile se pot face sau la normă întregă (100%), sau la jumătate de normă.

De un an experimentăm modelul în care norma întregă și norma pe jumătate merg în paralel – fără a necesita un număr mai mare de profesori. Studentul însuși alege viteza de studiu.

Rezultatul acestui experiment arată că această flexibilitate este foarte apreciată de studenți – în jur de o treime din studenții noștri studiază la viteza întregă.

4. Procesul de învățare

După cele arătate mai sus, și profesorii și studenții apreciază pozitiv modelul de învățare on-line. Totuși întrebarea poate surveni: oare acest tip de comunicare la distanță nu va altera întrucâtva comunicarea și, prin urmare, achiziționarea limbii studiate?

Experiența noastră arată că, în cadrul studiilor on-line, comparate cu cele în campus:

- *feed-back*-ul este mai intens, atinge un status mai bun și are loc cu regularitate mai mare (prin intermediul cheilor, al fișierelor audio sau prin interacțiunea directă, *live*, care are loc mult mai des decât la nivel de campus);

- posibilitatea de a „supraveghea” activitatea întregii clase, dar și a fiecărui individ/ student este mai mare. Pe de altă parte, profesorul are o șansă mai mare de a obține o imagine completă atât a procesului de învățare a întregului grup, cât și a fiecărui student în parte. Astfel, în cazul unei probleme, profesorul poate interveni rapid și da soluția. Un exemplu: dacă profesorul observă că studentul X nu a accesat un număr de lecții, el îl contactează imediat (legătura între profesor și student on-line fiind mult mai strânsă decât la nivel de campus); aflând motivul, profesorul rezolvă problema în timp util. De multe ori poate fi vorba de un lucru minor, care însă – alături de probleme legate de tehnică, informații înțelese greșit etc. – poate determina în mod negativ ritmul de studiu al studentului, câteodată până la decizia de a întrerupe studiile. Or, în cadrul studiilor în campus, acest lucru este imposibil – profesorul care observă că un student „dispare” din clasă, adică nu mai vine la lecții, nu va telefona aceluși student pentru a-l întreba motivul acestei absențe (în cursurile din campus nu se poate vorbi de o comunicare apropiată profesor – student, ca aceea de la nivelul on-line);

- interacțiunea între profesor și student este mult mai frecventă și pare a fi mai apropiată decât în campus. Iar interacțiunea în cadrul diferitelor forumuri pare a fi într-un grad mai mare.

Autocorectarea continuă (prin intermediul fișierelor audio sau al cheilor), *feed-back*-ul de la profesori în mod regulat, posibilitatea oferită profesorului de a supraveghea/controla mai îndeaproape procesul de învățare, interacțiunea apropiată și mult mai frecventă – sunt numai câțiva factori în cadrul modelului on-line, care ajută la îndreptarea eventualelor greșeli în procesul de achiziționare a limbii. Ba mai mult, se poate vorbi chiar de o oarecare îmbunătățire a abilității orale și scrise înregistrate prin rezultatele obținute la examene.

5. Rolul profesorului – cuvânt de încheiere

În cele de mai sus am văzut că studiul electronic implică o flexibilitate largă nu numai din punct de vedere administrativ, ci și didactic.

Studentii locuiesc pe o rază geografică foarte întinsă, chiar pe continente diferite. Ei pot accesa materialul de studiu indiferent de timp și de spațiu. Ei își aleg viteza de studiu, la nivel individual – pot studia la normă întreagă sau la jumătate de normă (deși toți sunt, de fapt, „în aceeași clasă”).

Studentii urmează cursurile, lecțiile etc. – fiecare în cadrul modulului ales – indiferent de „prezența sau nu a profesorului în clasă”. Ei exersează diferite momente de pronunție – primind *feed-back* prin fișierele audio, indiferent de „prezența sau nu a profesorului în clasă”. Își trimit temele-exerciții în diferitele forumuri, fără a depinde de timp, de spațiu sau de „prezența sau nu a profesorului în clasă la momentul trimiterii”. Cheile la exerciții oferă posibilitatea de a se autocorecta, dând studentului posibilitatea de a repeta și de a exersa mereu, indiferent de „prezența sau nu a profesorului în clasă”.

Studentii aleg și propun singuri temele (consultând link-urile de media) pentru diferitele module pentru discuții și dezbateri, în cadrul modulului de conversație. Ei aleg lecțiile sau exercițiile (de pildă, de pronunție sau de gramatică) la care vor să insiste cu *live-feedback* de la profesor. De asemenea, studentii propun diferitele teme pentru lucrările individuale conform planului de studiu pentru fiecare modul în parte.

Întrebarea ce se pune este: *Care mai este atunci rolul profesorului?!*

Studiul nostru arată că profesorul nu trebuie să fie „prezent”, nu trebuie să fie „în clasă” când studentul accesează cursul, când „intră în clasă”. Profesorul „intervine” în procesul de învățare, la nivel flexibil (de două-trei ori pe săptămână), pentru:

– a comenta temele-exerciții și pentru a răspunde la întrebările din diferitele forumuri (în scris);

– a comenta și a îndruma studentul în alegerea temelor pentru lucrări (în scris);

– a verifica participarea studentului la diferitele module (cu comentarii în scris).

Doar întreprinderile *live* cu studenții, prin webcamera, pentru exercițiile de pronunție și de conversație au loc la o oră fixă.

În conceptul electronic, virtual, rolul profesorului pare, așadar, a fi cel de coordonator, de îndrumător, de „verificator” – profesorul este o „resursă” la care studentul apelează când are nevoie. Rolul profesorului nu mai este acela al pedagogului care „dirijează” și „hotărăște” *ce, cum și când* trebuie făcut!

6. Concluzii

În acest articol am arătat câteva dintre rezultatele noastre legate de un concept modern de învățământ, anume *învățământul electronic*, așa numitul *e-learning*.

Studiile on-line, comparate cu cele în campus, par a crea un contact mai apropiat între student și profesor, un *feed-back* continuu în formă directă și indi-

rectă, o flexibilitate mai largă, independent de timp, spațiu și mod, și un control mai riguros în procesul de achiziționare a limbii.

Studiile on-line par, de asemenea, a transforma profesorul, din „*dirijor* al diferitelor momente de învățare și al ritmului de studiu”, în „verificator” și „coordonator” de studii.

Prin învățământul on-line, mulțumită unei tehnici moderne perfecționate și prin *noul* rol al profesorului, studentul înregistrează un nivel ridicat de creativitate, de independență, de inițiativă (Sohn 2009), de responsabilitate și de autodisciplină (Bias 2009) – obținând un nivel de studiu înalt din punct de vedere calitativ. Acestea toate duc la creșterea motivației și interesului pentru studiu (Ditvall 2006a, 2009).

Așa putem explica faptul că, astăzi, secția de *Studii românești* are 100–130 de studenți în fiecare semestru, cursurile derulându-se la toate cele patru nivele, în paralel.

Pionieră în programul on-line pentru studierea unei limbi străine, secția noastră este unica secție din nordul Europei care oferă *cursurile* în totalitate *on-line* (fără cursuri-campus), cu program universitar – *complet* – pe platformă de internet!

BIBLIOGRAFIE⁴

- Bias 2009 = R. Bias, *FRIT Radio DJs: Language Students at The Ohio State University Broadcast in French and Italian*, în *Proceedings of Hawaii 7th Annual International Conference on Arts and Humanities, 9–12 January 2009, Honolulu, Hawaii, USA* (CD).
- Braconi 2005 = Eklund P. Braconi, *Conversation-world in language-learning*. Comunicare la Symposium From vision to practice, 2005 May 11–12, University of Umeå, Sweden.
- Bradley 2005 = L. Bradley, *To teach and to study on the internet*. Comunicare la Symposium From vision to practice, 2005 May 11–12, University of Umeå, Sweden.
- Ditvall 2001 = C. Ditvall, *IT-based language-teaching – the IT-based Romanian-courses*. Seminar, CITU (Centre for Information-Technology in Learning), 2001 December 5, University of Lund, Sweden.
- Ditvall 2004 = C. Ditvall, *Internet-pedagogy in language-teaching*. Seminar & workshop, 2004 February 27, University of Göteborg, Sweden.
- Ditvall 2006a = C. Ditvall, *IT-based language-courses – the future for language-learning?* Guest-lecture, 2006 March 14, University of Södertörn/Stockholm, Institute for Informatics and Technical Design, Sweden.
- Ditvall 2006b = C. Ditvall, *On-line-Romanian: a Solitaire*, în „Journal of Information-Technology in Language-Learning” (University of Umeå, Sweden), 2006, p.179-190.
- Ditvall 2008 = C. Ditvall, *From 3 to 130 Students: On-line University Studies in Languages – the Case of Romanian in Scandinavia*, în *Acta of the International Conference of „A.Philippide” Institute of Romanian Philology, 25–27 September 2008, Iași, România* (CD).
- Ditvall 2009 = C. Ditvall, *From 3 to 130 Students: On-line University Studies in Languages – the Case of Romanian in Scandinavia*, în *Proceedings of Hawaii 7th Annual International Conference on Arts and Humanities, 9–12 January 2009, Honolulu, Hawaii, USA* (CD).
- Sohn 2009 = S. Sohn, *Internet, a Friend or a Foe? Interior Design Education and the Impact of Internet*. Comunicare la *Hawaii 7th Annual International Conference on Arts and Humanities, 9–12 January 2009, Honolulu, Hawaii, USA* (CD).

⁴ Titlurile dintre 2001 și 2008 sunt traduse din suedeză în engleză.

E-LEARNING. THE TEACHER'S ROLE

(Abstract)

In this paper we reveal a few items related to the teacher's role within the highly modern model of education, i.e. e-learning in language-teaching, based on our research-project *The IT-based Romanian Studies Program*.

After a short historical view of the Romanian Studies in Scandinavia we look upon the on-line-education versus the campus-education. Our results seem to show that the on-line-education is definitely more efficient, flexible and financially more reasonable.

In this new pattern of education, by means of the informatics, the "tasks" of the teacher seem to be, at a large extent, different than in the traditional education. The e-teacher turns to be a coordinator, a verifier, a study-adviser – a resource (at hand whenever the student needs it), more than a conductor-pedagogue deciding every "step" in the student's studying. The student, on the other hand, seems to develop more initiative-taking, more creativity, more responsibility, higher rate of motivation and interest – and finally better qualitative results!

*Lunds Universitet
Språk- och Litteraturcentrum
Rumänska sektionen, Box 201
221 00 Lund, Sverige*